

1.01 Izvirni znanstveni članek UDK: 929Grivec F.:378.6:2(497.4Ljubljana)(091)

Nik Trontelj

mag. teol. in zgod., doktorand, Teološka fakulteta,
Univerza v Ljubljani, Poljanska 4, SI – 1000 Ljubljana
e-naslov: nik.trontelj@yahoo.com

FRANC GRIVEC – EKLEZIOLOG IN UČITELJ NA TEOLOŠKI FAKULTETI UL

1 ŽIVLJENJE IN DELO

V strnjenem prikazu življenja dr. Franca Grivca (1878–1963), dolgoletnega učitelja ekleziologije na Teološki fakulteti v Ljubljani, se bomo osredotočili na prikaz njegove izobrazbe in strokovnega dela, ki ga je opravil kot učitelj in eden izmed vodilnih mednarodnih poznavalcev eklezioloških ter ekumenskih vprašanj. Grivčeva biografija razodeva njegovo vseživljenjsko zanimanje za teologijo vzhodnega krščanstva, ki se kot rdeča nit vije od zgodnjega učenja slovanskih jezikov in pisanja spisov o slovanski književnosti ter eklezioloških vprašanjih v študentskih letih vse do izteka njegovega življenja, ko je bil kot spoštovani profesor v visoki starosti priča svitanju novih časov, ki jih je napovedoval drugi vatikanski cerkveni zbor. Po splošni predstavitvi Grivčevega življenja in dela bomo v naslednjih poglavjih tega prispevka njegovo univerzitetno profesuro in mednarodno delovanje na področju ekumenizma s pomočjo virov še natančneje osvetlili.

1.1 Izobrazba in poklic

Franco Grivec se je rodil 19. oktobra 1878 v Velikem Lipovcu na Dolenjskem, v župniji Ajdovec. Bil je sin kmečkega posestnika, oče Josip je kmalu umrl, zato je mladi Franc odraščal le ob materi Mariji, roj. Tisovec, ki je bila gospodinja. V letih 1886–90 je obiskoval osnovno šolo v Novem mestu, od 1890 do 1898 pa gimnazijo v Ljubljani.⁹⁶

V času osmih gimnazijskih let je stanoval v Alojzijevišču, kjer se je začel navduševati nad slovanstvom. V alojzijeviških letih se je učil srbskega in

⁹⁶ Arhiv Teološke fakultete (ATF), fascikel 101 (Predavatelj A–G) [Grivec France], Personalni list, Grivec /Josipov/ Dr. France, 15. februar 1951 (dalje ATF, Grivec /Josipov/ Dr. France).

Nadaljnje navedbe osebne mape dr. Franca Grivca v arhivu Teološke fakultete: ATF, Grivec France.

hrvaškega jezika, do zaključka gimnazije je že dobro obvladal tudi ruščino. Grivec je kazal veliko zanimanje za leposlovje in jezikoslovje slovanskih jezikov že v zgodnjih letih svojega izobraževanja. Kot dijaški semenišnik je bil eden od aktivno pišočih alojzijeviskih gojencev, ki so svoje prve spise objavljali v matičnem glasilu *Domače vaje*.⁹⁷ Po opravljeni gimnaziji se je odločil za duhovniški poklic in v letih 1898–1902 na bogoslovnem učilišču v Ljubljani študiral teologijo. V semeniških letih je kot bogoslovec objavljall vse več književnih razprav o vzhodnoslovanskem slovstvu in že tedaj kazal navdušenje za povezovanje slovanskih narodov. Kot bogoslovec je začel pisati tudi teološke razprave. Svoje zanimanje za med slovansko vzajemnost je kmalu obravnaval tudi teološko in se začel zavzemati za edinost kristjanov.

Po duhovniškem posvečenju leta 1902 je nadaljeval triletni teološki študij v Innsbrucku, kjer je leta 1905 obranil doktorsko tezo o zgodovinskih poskusih zedinjenja med vzhodnimi Slovani in katoliško Cerkvijo. V času doktorskega študija je temeljito spoznaval vzhodno teologijo. Pod vodstvom jezuita Nikolaja Nillesa, izkušenega poznavalca vzhodnega krščanstva, je znanstveno raziskoval vprašanja zedinjenja. Vzor za krščansko edinost in slovansko poklicanost pri njenem uresničevanju je videl v delovanju solunskih bratov sv. Cirila in Metoda. Njun teološki pomen za zbliževanje pravoslavnega Vzhoda s katoliškim Zahodom je spoznaval zlasti v stikih s češkimi in moravskimi bogoslovci, ki jih je negoval v vseh letih svojega teološkega študija. V namen priprave doktorske disertacije je iz Innsbrucka potoval v Krakov, kjer je na tamkajšnji univerzi več mesecev raziskoval gradivo o zedinjenju pravoslavne Cerkve s katoliško Cerkvijo.⁹⁸ V času bivanja v Krakovu je raziskoval tudi poljski jezik in književnost ter se udeležil predavanja poljskega literarnega zgodovinarja dr. Aleksandra Brücknerja ter o tem napisal poročilo za *Dom in svet*.⁹⁹ Zavedal se je, da lahko ciril-metodijsko idejo uresničuje z raziskovanjem jezikovne zgodovine in književnosti slovanskih narodov. Danes vemo, da se je Grivec oblikoval v ekumenskega delavca še preden je bilo formalno ekumensko gibanje sploh osnovano,¹⁰⁰ čeprav tedaj še v smislu »ekumenizma vrnitve«, ko naj bi se nekatoliški kristjani vrnili pod okrilje rimske katoliške Cerkve, kar je bilo uradno učenje Cerkve do

⁹⁷ France Dolinar, Franc Grivec, v: *Bogoslovni vestnik (BV)* 53 (1993), št. 3, str. 247 (dalje: Dolinar, Franc Grivec).

⁹⁸ Lojze Kovačič, *Prispevek dr. Franca Grivca k razvoju ekleziologije v prvi polovici 20. stoletja* [doktorska disertacija], Ljubljana 1983, str. 7 (dalje: Kovačič, Prispevek dr. Franca Grivca).

⁹⁹ Glej: Franc Grivec, *Davnost in pomen poljskega jezika*, v: *Dom in svet* 16 (1903), št. 2, str. 119–122.

¹⁰⁰ Za začetek sodobnega ekumenskega gibanja štejemo srečanje evropskih in severnoameriških protestantskih in anglikanskih Cerkva ter misijonskih družb na svetovni misijonski konferenci v Edinburgu leta 1910. Katoliška je v ekumenskem gibanju začela sodelovati z drugim vatikanskim cerkvenim zborom.

drugega vatikanskega cerkvenega zbora.¹⁰¹ Pri tem je kazal veliko mero simpatije do pravoslavnih vernikov.

Grivec je julija 1905 uspešno zaključil doktorski študij v Innsbrucku z disertacijo *Poskusi zedinjenja z Grki in Orientalci po florentinskem koncilu*.¹⁰² Po vrnitvi v domovino je nastopil svojo prvo duhovniško službo. Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani ga je 15. julija 1905 poslal v župnijo Dob pri Domžalah, kjer je eno leto opravljal službo kaplana (od 1. avgusta 1905 do 31. avgusta 1906). Po enoletnem delovanju v dušnem pastirstvu je bil Grivec poklican v Ljubljano, kjer so računali na njegovo učiteljsko delo v semenišču. 12. septembra 1906 je zato postal študijski prefekt v bogoslovnem učilišču v Ljubljani in to delo opravljal deset let. Ljubljanski škofijski ordinariat ga je 31. maja 1907 imenoval za namestnega učitelja (suplenta) na bogoslovnem učilišču, kjer je 1. junija postal docent teologije.¹⁰³ Tam je nadomeščal dr. Janeza Evangelista Kreka in začel poučevati osnovno bogoslovje ter tomistično filozofijo. Grivec je bil po devetih docentskih letih 1. julija 1916 ob upokojitvi dr. Kreka imenovan za rednega profesorja osnovne dogmatike in filozofije. En dan pred tem je bil razrešen službe študijskega prefekta.¹⁰⁴ Na bogoslovnem učilišču je naveden med člani profsorskega zbora tudi v akademskem letu 1918/19, ki je bilo zadnje leto delovanja ustanove.¹⁰⁵ To pomeni, da je Grivec ob zaprtju bogoslovnega učilišča učiteljeval že skoraj dvanajst let. V času delovanja na škofijskem učilišču se je kot dobro izobražen teolog in uspešen učitelj že uveljavil tudi na področju vzhodnega bogoslovja, četudi se je v učiliških letih še posvečal širšim filozofsko-teološkim vprašanjem, ko je med drugim natančno sledil sodobni filozofski misli in pisal apologetične razprave.

Grivčevo verodostojnost pri poznavanju teologije vzhodnega krščanstva in delu za zedinjenje vzhodnih Cerkva s katoliško Cerkvijo gotovo na poseben način izkazuje dejstvo, da je bil marca 1919 imenovan za rednega univerzitetnega profesorja vzhodnega bogoslovja na teološki fakulteti univerze v Zagrebu.¹⁰⁶ Grivec je bil v novi jugoslovanski domovini poznan kot eden najopaznejših strokovnjakov vzhodne teologije, ki ga je zagrebška teološka fakulteta hitro uspešno pridobila v svoj profsorski zbor. Prav v tistem času so v Ljubljani pod vodstvom Vseučiliške komisije potekale temeljite priprave na ustanovitev slo-

¹⁰¹ Bogdan Dolenc, »Ekumenizem vrnitve« v teologiji in bogoslužnih besedilih pred Drugim vatikanskim koncilom, v: *BV* 78 (2018), št. 4, str. 916, 921 (dalje: Dolenc, Ekumenizem vrnitve).

¹⁰² Metod Benedik, Franc Grivec – profesor, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 11 (dalje: Benedik, Franc Grivec).

¹⁰³ ATF, Grivec Franc, Uslužbeni list [Kakšne važnejše funkcije je opravljal v javni službi]; tudi ATF, Grivec Franc, Službenički list [Tok celokupne gradjanske državne službe], in ATF, Grivec Franc, Personalni list, točka 6: Prejšnji poklic itd.

¹⁰⁴ ATF, Grivec Franc, Službenički list [Tok celokupne gradjanske državne službe].

¹⁰⁵ Bogdan Kolar, Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952, v: *90 let Teološke fakultete v Ljubljani* (ur. Bogdan Kolar), Ljubljana 2009, str. 60 (dalje: Kolar, Delovanje Teološke fakultete).

¹⁰⁶ Glej: ATF, Grivec France, Dekret hrv. slav. dalm. deželne vlade o imenovanju dr. Grivca na teološko fakulteto v Zagrebu, 9. april 1919 (dalje: ATF, Grivec France, Dekret).

venske univerze in njenih prvih fakultet, med katerimi je bila posebej dejavna skupina profesorjev teologije, ki so želeli osnovati povsem samostojno teološko fakulteto znotraj ljubljanske univerze.

Vsekakor si je Grivec želel akademsko delovati v domačem univerzitetnem okolju, zato je po nekaj mesecih profesure v Zagrebu že začel urejati postopke selitve na ljubljansko Teološko fakulteto. Po težavnem obdobju pridobivanja listine z uradnim imenovanjem na Teološko fakulteto je bil v drugem semestru prvega študijskega leta 1919/20 le pridružen profesorskemu zboru rednih profesorjev in je zasedel mesto predstojnika katedre za traktat o Cerkvi.¹⁰⁷ Njegovo široko znanstveno zanimanje se je šele v času delovanja na Teološki fakulteti omejilo predvsem na ekleziološke teme in študij teologije vzhodnih Cerkva, ko se je v polnosti lahko posvetil raziskovanju življenja sv. Cirila in Metoda ter njuni vlogi za ponovno vzpostavitev edinosti med zahodnim in vzhodnim krščanstvom.

Po začetku delovanja na Teološki fakulteti je hitro začel prevzemati različne odgovornosti in se odlikoval z organizacijskim delom. V prvih letih je s svojimi sposobnostmi mogel veliko moči prispevati k oblikovanju Teološke fakultete in vzpostavitve njenega organiziranega delovanja. Od svojega prihoda na fakulteto se je kazal kot učinkovit vodstveni delavec. Na Teološki fakulteti je bil trikrat dekan, prvič že v tretjem letu njenega obstoja (1921/22). V tem obdobju je Teološka fakulteta tudi pod Grivčevim vodstvom zavzeto reševala vprašanje priprave fakultetne uredbe in se povezovala z zagrebško teološko fakulteto. V Grivčevem mandatu je novembra 1921 začela samostojno delovati tudi Bogoslovna akademija, ki je zrasla iz znanstvenega odseka za teologijo pri Leonovi družbi in ji je Grivec predsedoval. Akademija je organizirala razna predavanja, med drugim pa je začela sodelovati s Teološko fakulteto, ki je leta 1921 začela izdajati znanstveno glasilo *Bogoslovni vestnik* (BV). Glasilo je zaradi tehtne znanstvene vsebine kmalu postalo tudi mednarodno priznано, zlasti v Italiji in Franciji.¹⁰⁸ Reviji je ime izbral prav Grivec, in sicer po vzoru znanstvenega glasila Moskovske teološke akademije *Bogoslovskij vestnik*, ki je izhajala od leta 1892. Grivec je vedno spremljal knjižne izdaje s področja teologije in njenih pomožnih ved. V času, ko BV zaradi težkih razmer od konca druge svetovne vojne do leta 1965 ni izhajal, je Grivec od 1950 do 1960 (prvi zvezek je izšel 1951) urednikoval pri nadomestni znanstveni publikaciji *Zbornik Teološke fakultete*, ki je izhajala v maloštevilnih tipkanih izvodih, saj Teološka fakulteta ni uspela pridobiti papirja za tisk publikacije.¹⁰⁹ Grivec je bil tudi eden glavnih

¹⁰⁷ Kovačič, Prispevek dr. Franca Grivca, str. 7.

¹⁰⁸ Janko Polec, *Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo*, Ljubljana 1929, str. 323–324 (dalje: Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*).

¹⁰⁹ Bogdan Dolenc, *Bogoslovni vestnik*, v: *BV* 50 (1990), št. 1–2, str. 144.

organizatorjev, ki so ustanovili fakultetno knjižnico na Teološki fakulteti, ki je v trajno posest sprejela mnoge knjižne zbirke iz Semeniške knjižnice.¹¹⁰ Končno je Grivec tudi s svojim bogatim publicističnim delom in širjenjem izvirnih spoznanj o cirilmetodijski teologiji v tujini dvigal ugled Teološke fakultete in s tem tudi mlade ljubljanske univerze.

Do druge svetovne vojne se je dr. Grivec v slovenskem visokošolskem prostoru in mednarodni strokovni javnosti uveljavil z obširno teološko dejavnostjo. Svoje ustvarjalne napore je usmerjal zlasti v ekleziološka vprašanja zahodne Cerkve in ločenih vzhodnih Cerkva ter iskanje izgubljene edinosti iz časa pred velikim razkolom. Na skupnem temelju starodavne duhovne dediščine se je trudil zblíževati nezedinjene Cerkve, ki rastejo iz najzgodnejših časov krščanstva. Zaradi tega je bil v svoji ekumenski misli naklonjen predvsem krščanskemu Vzhodu. Velik pečat je v mednarodni javnosti pustil z organizacijo znanstvenih kongresov v Velehradu na Moravskem, ki so bili v prvi vrsti namenjeni cerkvenemu zedinjenju na temelju misijonskega dela sv. Cirila in Metoda,¹¹¹ ki sta v prvem tisočletju delovala v zedinjeni vesoljni Cerkvi in sta njuno delovanje odobraval vzhodni in zahodni del krščanskega sveta. Zaradi posebnih zaslug pri širjenju cirilmetodijskih spoznanj v slovanskih deželah, ki jim je pripisoval posebno vlogo v zedinitvenih naporih, je od različnih znanstvenih ustanov prejel častna odlikovanja.

Na Teološki fakulteti je predaval vse do smrti. Izrazito dolga učiteljska (univerzitetna) kariera pričuje o vrhunski znanstveni usposobljenosti dr. Grivca in njegovem predanem delu na Teološki fakulteti, kjer je preživel njena optimistična in težavna obdobja. Ob njenih negotovih začetkih ji je zavzeto pomagalo vzpostaviti trdno in trajno delovanje ter ji nazadnje ostajal zvest še dolgo po prehodu od članice Univerze do zasebne cerkvene ustanove, ko je predaval še v pozni starosti in je njegovo mladostno zagnanost zares onemogočila šele smrt. Bolj očitno se Grivčeva pripadnost slovenskemu visokemu šolstvu ne bi mogla pokazati. Z neprekinjenim delom med študenti, ki so pozneje mnogo pričevali o globoki strokovnosti in karizmatičnosti svojega profesorja dr. Grivca, je najlepše počastil obstoj naše Univerze in Teološke fakultete. Z akademskim delovanjem v domovini so se celo uresničile njegove mladostne želje.¹¹²

¹¹⁰ Tatjana, Dekleva, Teološka fakulteta ljubljanske univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor* (ur. Jože Ciperle), Ljubljana 2008, str. 40 (dalje: Dekleva, Teološka fakulteta).

Glej tudi: ATF, fascikel 36 (Spisi 1919–1923), Ravnateljstvu bog. semenišča v Ljubljani, 21. december 1921. Dekan Grivec semeniško vodstvo obvešča o izposoji knjig, ki si jih je knjižnica Teološke fakultete izposodila iz semeniške knjižnice.

¹¹¹ Bogdan Kolar, Deseti jubilejni velehradski kongres, v: *BV* 67 (2007), št. 3, str. 483.

¹¹² Dolinar, Franc Grivec, str. 252.

1.2 Slovstvena dejavnost

Franc Grivec je kot pisec zorel od mladostnih dni in je pisno ustvarjal vse do svoje smrti. Njegova znanstvena bibliografija je zelo obširna, zato je bila v teku desetletij večkrat raziskovana in vedno znova dopolnjena. Poleg znanstvenih del je skoraj nepregledno število člankov objavil tudi v dnevnem in poljudnoznanstvenem tisku. Na področju slovenskega znanstvenega jezika je posebej zaslužen za izoblikovanje slovenskega teološkega izrazoslovja. Kot učitelj prve generacije univerzitetnih uslužbencev je bil postavljen pred izziv ustvarjanja znanstvene misli, ki je morala rasti iz domačega okolja in ga z izvirnimi jezikovnimi posebnostmi končno tudi obogatiti. Poleg bratov Ušeničnik, ki ju je Grivec zaradi njune strokovnosti tudi sicer cenil, je prav on najbolj zaslužen za oblikovanje slovenskega teološkega jezika.¹¹³ Grivec je v teologiji posebej vplival na udomačitev eklezioloških izrazov, ki so bili nato tudi podlaga ekumenskemu besednjaku.

Grivčevi spisi odsevajo njegovo široko znanstveno zanimanje. Zaradi tega je v različnih obdobjih obravnaval različna vprašanja, hkrati pa vselej ostajal zavezan temeljnemu področju svojega raziskovanja. V teologiji je bil strokovnjak za nauk o Cerkv in vzhodno bogoslovje. V tem okviru je veliko raziskoval vlogo in nauk svetih solunskih bratov in posegal na področje ekumenizma. Zato je v splošnem smiselna razvrstitev Grivčevih spisov v tri skupine, ki jih je osnoval Lojze Kovačič: ekleziološki spisi, ekumenski spisi, cirilmetodijski spisi.¹¹⁴ Poleg temeljnih področij v svojih znanstvenih spisih obravnava tudi zgodovino slovanske književnosti in jezikoslovja v luči pomena za vzhodno teologijo ter vprašanja iz filozofije in teologije (apologetike).

V našem prispevku omenimo le nekaj pomembnejših Grivčevih knjižnih izdaj in znanstvenih prispevkov. Grivec se je doma in v tujini odlikoval s pisateljskim delom že dolgo pred nastopom službe na Teološki fakulteti. Njegovi najstarejši teološki spisi v času bivanja v ljubljanskem bogoslovju so ekleziološki in apologetski. Čeprav je tudi pozneje objavil nekaj člankov z apologetsko vsebino, Grivec na področju osnovnega bogoslovja ostaja izrazit predstavnik slovanske ekleziologije. V svojih objavah se je očitno usmeril na področje nauka o Cerkv in vzhodnega bogoslovja v času doktorskega študija v Innsbrucku. Tedaj je že pisal prve razprave o možnosti dialoga ruske pravoslavne Cerkve s katoliško Cerkvijo, ki jih uvrščamo med ekumenske spise. Že od podiplomskih študijskih let je veliko izvirnih člankov in recenzij s področja zgodovine vzhodnega bogoslovja objavljajl v tujini, zlasti v dveh pomembnih praških teoloških glasilih, *Časopis katolíckého duchovenstva* in *Slavorum litterae theologicae* (SLT),

¹¹³ Prav tam, str. 262.

¹¹⁴ Glej: Lojze Kovačič, Grivčeva bibliografija, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 39.

in v časopisu *Museum*, publikaciji moravskih bogoslovcev v Brnu. Grivec je celo sodeloval v skupini ustanoviteljev časopisa SLT in pri njegovem uredništvu. S tehtnimi spisi in ocenami del o vzhodnem bogoslovju v čeških časopisih je pridobival sloves enega izmed najbolj opaznih poznavalcev pravoslavja med katoliškimi raziskovalci.¹¹⁵ Vrsto eklezioloških in ekumenskih člankov je objavil tudi v zagrebškem *Katoličkom listu* (KL), kjer je največkrat obravnaval ekumenski nauk ruskega filozofa Vladimirja Solovjova, ki ga je zaradi Solovjovovih simpatij do rimske Cerkve predstavljal kot temeljni vzor graditve edinosti med vzhodnim in zahodnim krščanstvom.

Vse obdobje do ustanovitve ljubljanske univerze je redno objavljala tudi v domovini, največ v mariborskem glasilu *Voditelj v bogoslovnih vedah* (VBV) in reviji Leonove družbe *Čas*, katere sourednik je bil Grivec ob ustanovitvi. Pomemben prispevek iz tistega časa je bila obsežna Grivčeva razprava o vzhodnem cerkvenem vprašanju, ki jo je prvič objavil leta 1909 v VBV, nato pa je izšla tudi v češkem in hrvaškem prevodu. V Zagrebu je delo izšlo leta 1911 v samostojni knjižici. Dr. Kamilo Dočkal, hrvaški cerkveni zgodovinar češkega porekla, je v recenziji pozdravil Grivčeve zedinitvene napore in njegovo delo označil za objektivno ter znanstveno dovršen traktat o možnostih za cerkveno edinost med Vzhodom in Zahodom, zato jo priporoča vsem študentom teologije in cerkvene zgodovine, saj popolnejšega prikaza zadevne problematike ni bilo mogoče dobiti v nobeni drugi knjigi.¹¹⁶ Grivec je svoje delo pozneje še dopolnil in predelal ter leta 1918 izdal v knjigi *Pravoslavje*, ki je izšla tudi v češkem prevodu.

Dr. Grivec je svoja največja znanstvena spoznanja verjetno dosegel na področju cirilmetodijskega raziskovanja, kjer je na podlagi virov natančno preučeval življenje in poslanstvo svetih bratov. Čeprav je o tej problematiki objavljala spise v tujini in doma že od innsbruških študijskih let, se je raziskovanju sv. Cirila in Metoda lahko ključno posvetil šele na univerzitetni ravni v novi politični skupnosti južnih Slovanov, kjer je čutil zgodovinsko priložnost za apostolat edinosti med katolištvom in pravoslavljem, saj so v isti državi živeli slovenski in hrvaški katoličani ter srbski pravoslavni verniki. Grivec je zato tedaj temeljito sledil življenju srbske pravoslavne Cerkve in vselej iskal dialog s pravoslavni mi brati.¹¹⁷ Za širjenje apostolata cerkvene edinosti, ki ga je opravljalo gibanje Apostolstvo sv. Cirila in Metoda (ACM), je za Slovence leta 1924 ustanovil in urednikoval glasilo *Kraljestvo božje*.

¹¹⁵ Dolinar, Franc Grivec, str. 251.

¹¹⁶ Kamilo Dočkal, Fran Grivec, Istočno crkveno pitanje, Apostolat sv. Ćirila i Metodija, Zagreb, 1911, v: *Bogoslovska smotra* 2 (1911), št. 4, str. 394.

¹¹⁷ Vinko Škafar, Grivec – poznavalec srbskega pravoslavja, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 228.

Splošne zgodovinske okoliščine so Grivca torej navdihovale za poglobljen študij cirilmetodijskega nauka in dokazovanja pravovernosti svetih bratov za celotni krščanski svet, saj sta bila življenjepisa Žitja Konstantina in Žitja Metodija – temeljna zgodovinska vira za raziskovanje njunega izvirnega pomena, napisana izven frankovskih ali bizantinskih vplivov, kar ju očisti vsakršne pristranskosti.¹¹⁸ Grivec je svojo tezo predstavil v spisu *Pravovernost sv. Cirila in Metoda*, ki je izšel v prvem letniku BV. Slovenski prostor je leta 1936 oskrbel s prvim slovenskim prevodom Žitij in izvirnimi komentarji, ob začetku vojne na naših tleh pa je leta 1941 izdal vse svoje dotedanje znanstvene in teološke ugotovitve o pomenu svetih bratov. Tudi v času po koncu druge svetovne vojne se je kot visoko uveljavljen poznavalec cirilmetodijske problematike zavzeto ukvarjal z različnimi vidiki verskega, zgodovinskega in kulturnega pomena svetih bratov za slovanske narode in svoje raziskave podkrepil tudi z jezikoslovnimi analizami staroslovanskih besedil. Njegova besedila so bila deležna mnogih prevodov in izdaj v tujini. Končno je v visoki starosti izdal dve deli svojega vseživljenjskega študija, ko je leta 1960 v Wiesbadnu objavil monografijo v nemščini z naslovom *Konstantin und Method, Lehrer der Slaven*, tik pred smrtjo leta 1963 pa pri Mohorjevi družbi še slovensko delo *Slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod 863–1963*. Dr. Stanko Janežič ugotavlja, da dr. Grivec zares sodi med največje cirilmetodijske strokovnjake 20. stoletja.¹¹⁹

Pri prikazu Grivčevega raziskovalnega in slovstvenega dela v obdobju med obema vojnama moramo omeniti še njegov ekleziološki učbenik *Cerkev* (1924, druga izdaja 1943), ki ga je pripravil za potrebe univerzitetnega dela, a je imel mnogo širši vpliv. V delu je predstavil katoliški nauk o Cerkvi s posebnim vključevanjem protestantskega in zlasti pravoslavnega nauka o Cerkvi. Katoliški nauk o Cerkvi gradi na temelju cirilmetodijske teologije in se obrača predvsem na Vzhod. Pri razporeditvi snovi v učbeniku je pred razpravo o papeškem prvenstvu predstavil nauk o Cerkvi kot Kristusovem skrivnostnem telesu in o Kristusu – glavi Cerkve, s čimer se je v ekumenskem duhu želel približati dialogu s pravoslavnimi in jih pripraviti k sprejetju papeške oblasti.¹²⁰ Grivec je za izvirno delo, ki je med katoličani širilo poznavanje pravoslavne teologije v znamenju

¹¹⁸ Vilko Fajdiga, V službi velikih idej, v: *BV* 25 (1965), št. 1–2, str. 145 (dalje: Fajdiga, V službi velikih idej).

¹¹⁹ Stanko Janežič, Prispevek profesorja Grivca k poznavanju sv. Cirila in Metoda, v: *Bogoslovni vestnik* 45 (1985), št. 2, str. 208–210 (dalje: Janežič, Prispevek profesorja Grivca).

¹²⁰ Grivčev splošen pogled na papeški primat je sicer povsem skladen z uradnim katoliškim učenjem in za njegovo dokazovanje nasproti protestantom pogosto uporablja obrambni apologetski jezik, kar je bilo v tedanji teologiji značilno. Nekoliko previdnejši je v srečanju s pravoslavno teologijo, kjer poudarja podobo Cerkve kot Kristusovega skrivnostnega telesa in posebej Kristusa kot glavo Cerkve, v kateri je videl vzporednico s hierarhično ureditvijo Cerkve in papeževim prvenstvom. Pri dokazovanju vloge papeža predstavi svetopisemsko in zgodovinsko osnovo Petrovega prvenstva, ki so ga na Vzhodu priznavali v 1. tisočletju in ponekod še pozneje. S tem želi osvetliti skupne temelje, ki bi tudi pravoslavnim omogočili (znova) sprejeti prvenstvo rimskega papeža. Takšno učenje vsebuje tudi učbenik *Cerkev*. Glej: Marjan Turnšek, Grivec in Petrovo prvenstvo, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 117; 119; 121–125; Kovačič, Prispevek dr. Franca Grivca, str. 164; 165; Dolinar, Franc Grivec, str. 253.

dela za edinost kristjanov, leta 1924 prejel celo pohvalno pismo tajnika Državnega tajništva kardinala Pietra Gasparrija po naročilu papeža Pija XI.¹²¹ Po letu 1932 je veliko objavljajal tudi v reviji *Acta Academiae Velehradensis*, ki je izhajala v Olomucu.

Grivec je ob koncu leta 1928 po prvem desetletju delovanja Teološke fakultete pripravil seznam vseh svojih znanstvenih spisov. Večino besedil je objavil kot univerzitetni profesor, nekaj pa že tudi v času učiteljevanja na bogoslovnem učilišču. Seznam spisov lepo pokaže mednarodni pomen Grivčevega znanstvenega dela in sposobnost uporabe tujih jezikov pri znanstvenem delu. Mnogo del je objavil v češkem in latinskem prevodu v Pragi in Olomucu na Češkem, nekaj je tudi spisov v nemškem in francoskem jeziku. Doma je od prihoda na Teološko fakulteto veliko objavljajal v BV.¹²² Grivec je po drugi svetovni vojni v svojem uslužbenskem listu sam navedel tuje jezike, ki jih je aktivno obvladal. To so bili srbohrvaščina, ruščina, češčina, nemščina, francoščina, angleščina, italijanščina, poljščina in bolgarščina.¹²³ Na seznam lahko zagotovo dodamo še latinščino. Formular je zahteval tudi navedbo jezikov pasivnega znanja, ki jih Grivec zaradi pomanjkanja prostora ni zapisal. Vsekakor je Grivčevo znanje tolikih tujih jezikov vredno občudovanja in dokazuje vrhunsko izobrazbo enega izmed prvih univerzitetnih učiteljev Teološke fakultete.

2 UNIVERZITETNI UČITELJ

2.1 Učiteljsko delovanje pred službovanjem na Teološki fakulteti v Ljubljani

Franc Grivec je pred ustanovitvijo ljubljanske univerze že dozorel v ugle dneva visokošolskega učitelja z univerzitetnimi izkušnjami. Od leta 1907 je bogoslovцем predaval v ljubljanskem semenišču, kjer je bil leta 1916 po poročanju škofijske kronike povzdignjen v profesorja apologetike in modroslovja.¹²⁴ V času prve ljubljanske profesure v semenišču je bil Grivec zelo aktiven raziskovalec, ki je navezal stike z mednarodnimi znanstvenimi institucijami in posamezniki. Zato je že po dveh letih redne profesure v Ljubljani decembra 1918 prišel v stik z rektoratom univerze v Zagrebu, kjer je bil ob koncu marca 1919 imenovan za rednega profesorja vzhodnega bogoslovja.¹²⁵ V novi politični stvarnosti južnoslovanske državnosti je želel uresničevati svoje ekumenske motive s študijem in poučevanjem nauka vzhodnih Cerkva.

¹²¹ Kovačič, Prispevek dr. Franca Grivca, str. 164; Dolinar, Franc Grivec, str. 253.

¹²² ATF, fascikel 39 (Spisi 1928–1931), Znanstveni spisi univ. prof. dr. F. Grivca, 27. november 1928; Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 508–509.

¹²³ ATF, Grivec France, Uslužbeni list [Kvalifikacija].

¹²⁴ Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofijski list* (1916), št. 7, str. 84.

¹²⁵ ATF, Grivec France, Dekret.

Čeprav je Grivec v Zagrebu poučeval le nekaj mesecev v letnem semestru 1918/19 in začetku zimskega semestra 1919/20, je bil v tistem času močno vpet v delo fakultete in javno življenje, kamor je posegal s serijo člankov v KL. Na zagrebški teološki fakulteti je junija 1919 prišel celo v ožji izbor na volitvah za dekana zagrebške teološke fakultete za študijsko leto 1919/20, kjer se je uvrstil v drugi krog glasovanja.¹²⁶ Grivčevo obdobje v Zagrebu dokazuje njegovo veliko strokovno veljavo v južnoslovanskem prostoru, saj ga je zagrebška teološka fakulteta želela imeti v svojem kadru.

Prihodnost slovenskega visokega šolstva je bila ob koncu prve svetovne vojne v negotovem stanju. Slovenski visokošolski učitelji in intelektualci (vključno z nekaterimi profesorji teologije) so kmalu ustanovili Vseučiliško komisijo, ki je imela nalogo voditi priprave za oblikovanje slovenske univerze v Ljubljani. Marca 1919 je beograjska vlada dovolila ustanovitev Univerze v Ljubljani, ki je začela delovati ob koncu tega leta. Začasni fakultetni svet Teološke fakultete, ki je bila ena izmed ustanoviteljic Univerze v Ljubljani, je 19. septembra 1919 predlagal profesorje različnih stolic. Pri sestavljanju kakovostnega profsorskega zbora so želeli v svoje vrste pridobiti tudi nekatere teološke učitelje, ki so delovali na tujih visokošolskih ustanovah. Vsekakor so se v Ljubljani hitro spomnili na dr. Grivca, ki so mu torej ob koncu septembra ponudili delovno mesto rednega profesorja osnovnega bogoslovja.¹²⁷ Grivec se je na vabilo hitro odzval, zaprosil za dopust na zagrebški teološki fakulteti in se želel preseliti v Ljubljano, da bi začel s predavanji že v zimskem semestru. Čeprav so se predavanja na ljubljanski univerzi začela šele decembra, je Grivec po uradnem aprilskem imenovanju mogel začeti s svojim učiteljskim delom na naši univerzi šele v drugem delu letnega semestra, v maju 1920.¹²⁸ Ni povsem jasno, zakaj se je Grivčevo imenovanje tako zavleklo, a gotovo si je Teološka fakulteta skozi vse študijsko leto prizadevala pridobiti dr. Grivca v svoje vrste. Z začetkom delovanja na domači univerzitetni ustanovi se je mogel Grivec povsem posvetiti svoji profesuri nauka o Cerkvi in vzhodnega bogoslovja. Namenjanje posebne znanstvene pozornosti raziskovanju vzhodnega krščanstva in upoštevanje posebnosti jugoslovanskega verskega okolja v Kraljevini je pod Grivčevim vplivom postalo ena od konstitutivnih zavez poslanstva Teološke fakultete.¹²⁹

¹²⁶ Arhiv Katoličnega bogoslovnega fakulteta u Zagrebu (AKBF), Spisi 1919, št. 135, Zapisnik sedme redovite sjednice prof. zbora, 14. junij 1919.

¹²⁷ Maks Miklavčič in Marijan Smolik, Teološka fakulteta, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969* (ur. Roman Modic), Ljubljana 1969, str. 568 (dalje: Miklavčič, Smolik, Teološka fakulteta).

¹²⁸ Benedik, Franc Grivec, str. 14–15.

¹²⁹ Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 227; 269.

Teološka podkomisija pri Vseučiliški komisiji je že marca 1919 predvidela posebno vlogo bodoče ljubljanske teološke fakultete pri raziskovanju zgodovine in nauka vzhodnih grško-slovanskih Cerkva in tako bi ta fakulteta pomenila pravo znanstveno središče za študij vzhodne teologije. Potrebo po tem so utemeljevali z okoliščinami nove skupne države, ki je združevala vzhodna in zahodna krščanska izročila. Gotovo so pri snovanju svojega načrta razmišljali o ključni vlogi dr. Grivca na bodoči fakulteti, saj je ta že tedaj sodil med velike katoliške poznavalce vzhodnih Cerkva.

2.2 Profesor na Teološki fakulteti

Grivec je na Teološki fakulteti deloval več kot štirideset let, tj. od leta 1920, ko se je pridružil prvim učiteljem novoustanovljene ljubljanske univerze, do smrti junija 1963, ko je bila Teološka fakulteta že več kot desetletje zasebna cerkvena ustanova. V letu 1962/63 je v zimskem semestru še predaval osnovno bogoslovje (o Cerkv), v zadnjih mesecih pred smrtjo pa v letnem semestru zaradi pojemanja moči ni več hodil na fakulteto, čeprav so študentje na konzultacije še vedno hodili k njemu na dom.¹³⁰

Grivca je prestolonaslednik 20. aprila 1920 uradno imenoval za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti.¹³¹ Univerzitetni zbornik, ki je izšel ob desetletnici obstoja Univerze, navaja datum Grivčevega vstopa v učiteljski zbor Teološke fakultete, tj. 1. maj 1920,¹³² s čimer se je pridružil prvim učiteljem novoustanovljene fakultete in kmalu začel predavati nauk o Cerkv in vzhodno bogoslovje ter sprva tudi apologetiko. Vsi Grivčevi predmeti so sodili na strokovno področje osnovnega bogoslovja, za katerega je bil v nadaljnjih letih odgovoren.¹³³ Pri apologetiki je predaval o verskem pojavu, razodetju in krščanski religiji.¹³⁴ Kot smo že omenili, se je Grivčeva profesura na Teološki fakulteti omejila na ekleziologijo in vzhodno bogoslovje, zato je apologetiko in veroslovje od leta 1922 predaval dr. Lambert Ehrlich.

Z vidika današnje organiziranosti študijske snovi se more zdeti nenavadno, da se je glavni predmet dr. Grivca na Teološki fakulteti vsa leta imenoval osnovno bogoslovje, čeprav je Grivec poučeval snov o Cerkv (*de Ecclesia*) in ne tvarine o zagovoru krščanske vere, ki jo tradicionalno obravnava teološka disciplina osnovno bogoslovje. Študijska snov današnjega predmeta s tem imenom, ki razvija temeljne kategorije govora o Bogu, se je tedaj posredovala pri predmetu apologetika.¹³⁵ Pod vplivom dr. Grivca se je na ljubljanski Teološki fakulteti teološko področje osnovnega bogoslovja zaradi obsežne študijske snovi razdelilo na dve ločeni stolici za apologetiko in ekleziologijo: prva se je do ustanovitve današnje katedre za osnovno bogoslovje (1963) imenovala stolica za krščansko in primerjalno veroslovje, druga pa stolica za osnovno in vzhodno

¹³⁰ ATF, fascikel 47 (Seznam predavanj 1952–1962), mapa Seznam predavanj 1962/63, Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1962/63, str. 4. Glej: Fajdiga, V službi velikih idej, str. 149.

¹³¹ ATF, Grivec France, Imenovanje dr. Grivca za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na TEOF, 20. april 1920 [prepis iz leta 1950].

¹³² Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 477.

¹³³ Glej arhivske dokumente, kjer je Grivec naveden kot profesor osnovnega bogoslovja, npr.: Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL), Spisi V., fascikel 276 (Teološka fakulteta), mapa 1921, Collegium professorum; ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Stroke in nastavniki na Teološki fakulteti, l. 1926–27.

¹³⁴ ATF, fascikel 36 (Spisi 1919–1923), Red. prof. dr. Franc Grivec [poročilo], 18. junija 1920.

¹³⁵ Mari Jože Osredkar, Profesor dr. Lambert Ehrlich in osnovno bogoslovje, v: *V zvestobi narodu in veri: Lambertu Ehrlichu ob 70-letnici smrti in Filipu Terčelju ob 120-letnici rojstva* (ur. Janez Juhant in Mateja Centa), Ljubljana 2015, str. 116–117.

bogoslovje.¹³⁶ Takšna razdelitev je bila po Grivčevi zaslugi posebnost Teološke fakultete v Ljubljani, saj je bila na mnogih drugih teoloških fakultetah (tudi v Zagrebu) le ena stolica za osnovno bogoslovje.¹³⁷

Glavni predmeti dr. Grivca in dr. Ehrlicha na Teološki fakulteti so bili vse obdobje med obema vojnama uvrščeni v filozofsko-dogmatično strokovno skupino študijskih predmetov. V letnem semestru študijskega leta 1940/41 se je ob prerazdelitvi študijskih skupin filozofsko-dogmatična skupina razdelila na dve ločeni skupini. Vsi Grivčevi ekleziološki predmeti so bili uvrščeni v dogmatsko skupino, saj del vsebine traktata o Cerкви izhaja iz dogmatične teologije.¹³⁸ V dogmatsko skupino je bila uvrščena tudi Ehrlichova apologetika. Tako sta bila oba vsebinska dela teološke discipline osnovnega bogoslovja (fundamentalne teologije) z dogmatično teologijo organizacijsko znova združena v isti študijski skupini, a vedno z ločeno obravnavo. Današnja katedra za osnovno bogoslovje pri utemeljevanju vere ohranja tradicionalno delitev študijske snovi, za katero se je prvi zavzel Grivec, ki je z Ehrlichom začetnik usmeritve znanstvenega delovanja, ki mu katedra sledi tudi danes.¹³⁹

Grivec je na Teološki fakulteti od začetka izvajal predmet osnovno bogoslovje (nauk o Cerкви), vzhodno bogoslovje in seminar za osnovno bogoslovje. Ti trije predmeti so dolga desetletja prisotni na Grivčevih seznamih predavanj. Nauk o Cerкви je najpogosteje predaval pod naslovom osnovno bogoslovje. Sam je zapisal, da je snov predavanj pri predmetu nauk o Cerкви zaobsežena v njegovih dveh avtorskih knjigah: v znanem učbeniku *Cerkev* (1924) in knjigi *Kristus v Cerкви* (1936), ki je izšla kot nadomestilo za nedostopen učbenik *Cerkev* in jo je priredil za širšo javnost.¹⁴⁰ V vsebinskih poudarkih pri predmetu nauk o Cerкви lahko prepoznamo vodilno misel Grivčeve ekleziologije o Cerкви kot

¹³⁶ Dr. Grivec je kot dekan Teološke fakultete leta 1927 podprl tudi ločitev osnovnega bogoslovja in krščanske filozofije na škofijskem bogoslovnem učilišču v Mariboru ter pozdravil ustanovitev dveh profesorskih stolic za osnovno bogoslovje in krščansko filozofijo. Obe stroki sta bili do tedaj združeni v eni stolici in ju je predaval en učitelj. Za Grivčevo mnenje o tej zadevi je povprašal veliki župan Mariborske oblasti, ki je moral pristojnemu ministrstvu podati strokovno mnenje o prošnji mariborskega bogoslovnega učilišča po oblikovanju dveh novih stolic. Grivec je v svojem dopisu potrdil utemeljenost prošnje lavantinskega škofijskega ordinariata in pojasnil, da sta obe stroki »v zadnjih desetletjih izmed vseh bogoslovnih disciplin najbolj narastli in sta tako obširni, da ju pri sedanjem znanstvenem stanju en sam profesor ne more več zmagovati, obenem pa sta tako važni in tako integralen del bogoslovnega študija, da se morata predavati ne samo na bogoslovnih fakultetah, ampak tudi v bogoslovnih učiliščih«. Na Teološki fakulteti so obe disciplini organizirali v ločenih stolicah že takoj po njeni ustanovitvi.

Glej: ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Grivčev odgovor Velikemu županstvu Mariborske oblasti v Mariboru, 9. november 1927.

¹³⁷ Kovačič, Prispevek dr. Franca Grivca, str. 191.

¹³⁸ Grivec je dve študijski leti po začetku delovanja Teološke fakultete v okviru zasebnega cerkvenega visokega šolstva izvajal nekatere predmete dogmatične teologije, kar izkazuje njegovo strokovnost tudi na področju dogmatike. To so bili predmeti: dogmatični nauk o veri, dogmatični nauk o Bogu (oba 1953/54); dogmatični nauk o Bogu Stvarniku (1954/55).

Glej: ATF, fascikel 47 (Seznam predavanj 1952–1962), mapa Seznam predavanj 1953/54, Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1953/54, str. 3; mapa Seznam predavanj 1954/55, Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1954/55, str. 3.

¹³⁹ Bogdan Dolenc, Dialog kot temeljna razsežnost Cerkev in teologije, v: *Teologija na prelomu časov: Zbornik ob 80-letnici Teološke fakultete* (ur. Janez Juhant), Ljubljana 2000, str. 57.

¹⁴⁰ NSAL, Spisi V., fascikel 276 (Teološka fakulteta), mapa 1938, Tvarina predelana iz primerjalnega bogoslovja, 10. junij 1938.

Kristusovem skrivnostnem telesu. V študijskem letu 1936/37 je objavil poudarke pri predmetu osnovno bogoslovje (o Cerkvi) za tisto leto: Cerkev kot mistično telo Kristusovo; znaki Cerkve; cerkveno učiteljstvo.¹⁴¹ Od začetka delovanja na Teološki fakulteti je predaval tudi vzhodno bogoslovje. Njegova dialoška izhodišča pri obravnavanju vzhodnega bogoslovja, četudi še nekoliko enostranska, so predhajala uradno stališče Cerkve, ki tedaj še ni spodbujala k ekumenskemu dialogu. Papeška konstitucija o visokem cerkvenem šolstvu z naslovom *Deus scientiarum Dominus* je na visokih cerkvenih šolah šele leta 1931 uvedla predmet za študij vzhodne teologije, ki ga je Grivec pri nas predaval že od leta 1920. To je bil dosežek ljubljanske Teološke fakultete, članice Univerze, s katerim si je utrjevala ugled v strokovni javnosti.¹⁴²

Po letu 1935, ko je izšla *Uredba o katoliški bogoslovni fakulteti v Zagrebu in Ljubljani*, ki je urejala delovanje obeh katoliških teoloških fakultet v Kraljevini Jugoslaviji, je Grivec posamezne ekleziološke vidike katoliške Cerkve in pravoslavnih Cerkev izvajal pri predmetu primerjalno bogoslovje, kjer je združeval snov nauka o Cerkvi in vzhodnega bogoslovja. Nekateri vsebinski poudarki v različnih letih so bili: Božje kraljestvo in Cerkev; hierarhična cerkvena organizacija; verske razlike med vzhodnimi in zahodnimi Cerkvami; poskusi cerkvenega zedinjenja; verski nauk vzhodnih kristjanov; teologija sv. Cirila in Metoda idr.¹⁴³ Vidimo, da je bil Grivec pravi ekumenski delavec, ki je želel preseči nasprotja med vzhodno in zahodno ekleziologijo, kar štejemo med temeljne značilnosti njegovega nauka.¹⁴⁴

Grivec je bil več kot trideset let tudi predstojnik seminarja za osnovno (in vzhodno) bogoslovje, ki ga je redno izvajal. Seminar je organiziral že v prvem letu svojega delovanja na Teološki fakulteti in je bil zanj odgovoren vse do izključitve Teološke fakultete iz ljubljanske Univerze.¹⁴⁵ Pri problemsko zasnovanih seminarjih si je prizadeval za samostojno znanstveno delo študentov.¹⁴⁶ Pri seminarju so morali slušatelji napisati seminarske naloge. V prvem študijskem letu, ki ga je Grivec v celoti preživel na Teološki fakulteti (1920/21), so pri seminarju obravnavali pojmovanje cerkvene ustave v grško-slovanski cerkveni literaturi, naslednje leto (1921/22) izbrana vprašanja iz cerkvene ustave in pregled novejše bogoslovne literature, v študijskem letu 1937/38 pa staroslovansko

¹⁴¹ Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani (ZAMU), Seznam predavanj na univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani [1929–1938] za poletni semester 1937 (dalje: ZAMU, Seznam predavanj).

¹⁴² Franc Perko, Katedra za dialog, v: *BV* 50 (1990), št. 1–2, str. 127; Nik Trontelj in Mari Jože Osredkar, Sto let osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti v Ljubljani, v: *BV* 77 (2017), št. 2, str. 372.

¹⁴³ Glej: ZAMU, Seznam predavanj za študijska leta 1936/37; 1937/38; 1938/39; 1941/42.

¹⁴⁴ Drago Ocvirk in Bogdan Dolenc, Katedra za osnovno teologijo, v: *BV* 50 (1990), št. 1–2, str. 69–70.

¹⁴⁵ ZAMU, Seznam predavanj na univerzi Kraljevine Srbob, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani [1920–1929] za zimski semester 1920/21; Seznam predavanj za zimski semester 1949/50 [Univerza v Ljubljani], str. 30; Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 330.

¹⁴⁶ Dolinar, Franc Grivec, str. 252.

učenje Žitja Metodija o ekumenskih koncilih in papeškem primatu ter asketiko sv. Cirila.¹⁴⁷ Sad Grivčevega zavzemanja za raziskovalno delo študentov so tudi zahtevnejše naloge, s katerimi so nekateri slušatelji v okviru Teološke fakultete pod Grivčevim mentorstvom sodelovali na natečaju za svetosavske nagrade, ki jih je podeljeval kralj.

Grivčevo poročilo o predavanjih in seminarskih vajah za študijsko leto 1928/29 v jasni obliki prikaže vsebino in potek njegovega dela pri posameznih predmetih. Zaradi zgodovinske pričevalnosti besedilo navajamo v celoti:

»1. Osnovno bogoslovje sem predaval oba semestra po 4 tedenske ure, in to nauk o Cerkvi s posebnim ozirom na vzhodno Cerkev. Slušatelji so redno prihajali k predavanjem; prvi semester so položili kolokvij, drugi semester pa strokovni izpit – s prav dobrim, oziroma dobrim uspehom.

2. O vzhodnem bogoslovju sem predaval oba semestra po eno tedensko uro: prvi semester – zgodovinski pregled poskusov zedinjenja, drugi semester pa – zgodovino verskih razlik.

3. Predavanja o vzhodnem krščanstvu – o duhu vzhodnega krščanstva, posebej o duhu ruskega pravoslavja – ena tedenska ura – so bila namenjena slušateljem vseh fakultet; redno se jih je udeleževalo okoli 40 slušateljev.

4. V seminarju za osnovno bogoslovje (1½ tedenske ure) smo razpravljali o metodičnih vprašanjih, o novejši znanstveni literaturi in o nauku Tomaža Akvinskega o Cerkvi kot mističnem telesu Kristusovem. Slušatelji so napisali več znanstvenih referatov.«¹⁴⁸

Dr. Grivec je kar 60 let svojega življenja namenil učiteljskemu delu. Svoje znanje je generacijam študentov posredoval do konca svojih moči. Po koncu druge svetovne vojne, ko mu je do uradne upokojitve manjkalo le še nekaj let, je vsebinski nabor predanih predmetov še povečal. Od leta 1945 je na Teološki fakulteti več kot deset let predaval staroslovenski jezik. Prav tako je po vojni o teoloških vprašanjih večkrat predaval pri Bogoslovni akademiji, ki je v sodelovanju s Teološko fakulteto že od leta 1921 organizirala predavanja za javnost.¹⁴⁹

Dekan Teološke fakultete dr. Anton Trstenjak je leta 1950 v strokovni oceni o dr. Grivcu zapisal, da je »najstarejši redni profesor – matičar ljubljanske teološke fakultete, mednarodno znan učenjak na področju vzhodnega bogoslovja, staroslovenskega jezika in književnosti ter z njo zvezane zgodovine slovanskih narodov. Je dober poznavalec slovanskih jezikov, znan organizator dela za slovansko

¹⁴⁷ ZAMU, Seznam predavanj na univerzi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani [1920–1929] za študijsko leto 1920/21; 1921/22; NSAL, Tvarina predelana iz primerjalnega bogoslovja, 10. junij 1938.

¹⁴⁸ ATF, fascikel 39 (Spisi 1928–1931), Poročilo o predavanjih in seminarskih vajah v šolskem letu 1928/29, 26. junij 1929.

¹⁴⁹ Miklavčič in Smolik, Teološka fakulteta, str. 570–571.

*vzajemnost in kongresov na Velehradu in zelo plodovit pisatelj na omenjenih področjih znanosti in mednarodnih prizadevanj».*¹⁵⁰

2.3 Vodstvene službe na Teološki fakulteti in Univerzi v Ljubljani

Grivčevo široko vpetost v življenje in delovanje mlade ljubljanske Univerze in Teološke fakultete izkazuje tudi njegovo vodstveno in organizacijsko delo, ki ga je poleg rednega učiteljskega in znanstvenega dela kar nekaj let dodatno zaposlovalo. Grivec je trikrat opravljal službo dekana Teološke fakultete, kar ga uvršča med redne profesorje z največ dekanskimi mandati (le dr. Franc Ks. Lukman je dekansko službo opravljal petkrat). Dekanski mandat je trajal eno leto. Na Teološki fakulteti so se do druge svetovne vojne držali turnusa, po katerem se je isti kandidat v službi voditelja fakultete ponovil vsako šesto leto.¹⁵¹ Po vsakem letu dekanovanja je prejšnji dekan eno leto opravljal delo prodekana.

Grivec je prvič dekanoval v študijskem letu 1921/22, ko so profesorji na fakulteti postopno usklajevali fakultetno uredbo z določbami zagrebške teološke fakultete. Dobro organizacijsko delo, ki je postavilo trdne temelje za delovanje fakultete, je bilo zlasti v prvih letih njenega delovanja ključnega pomena, ko je bil obstoj ljubljanske Univerze in njenih članic zaradi finančnih razlogov in političnih preigravanj večkrat pod udarom beograjskih oblasti.¹⁵² V času prvega Grivčevega dekanovanja je Bogoslovna akademija začela pod njegovim predstvom organizirati javna teološka predavanja za širšo javnost, ki so širila navzočnost teologije tudi zunaj fakultetnih zidov.

Drugi Grivčev mandat v študijskem letu 1927/28 je bil posebej zahteven zaradi poskusov krčenja števila fakultet v Ljubljani. Posamezne fakultete so se ob koncu leta 1927 v posebni spomenici zavzele za ohranitev celotne Univerze. Na Teološki fakulteti so poudarili pomen ljubljanskega teološkega študija v zgodovini in njegovo duhovno ter kulturno poslanstvo za celoten narod.¹⁵³ Posebej so izpostavili tudi svojsko znanstveno usmeritev Teološke fakultete, ki pri svojem delovanju raziskuje tudi nauk slovanskih vzhodnih Cerkva, kar je bila posebna zasluga dr. Grivca in lahko v zapisu v spomenici verjetno prepoznamo tudi njegov vpliv. V istem študijskem letu je pod Grivčevim vodstvom fakultetni dekanat svoje prostore dobil na sedežu Univerze na Kongresnem trgu.¹⁵⁴

¹⁵⁰ ATF, Grivec France, Strokovna ocena, 23. marec 1950.

¹⁵¹ Dekleva, Teološka fakulteta, str. 33.

¹⁵² Glej: Metod Mikuž, Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969* (ur. Roman Modic), Ljubljana 1969, str. 69–70 (dalje: Mikuž, Gradivo za zgodovino univerze); Kolar, Delovanje Teološke fakultete, str. 61–62.

¹⁵³ Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 269; prim. Mikuž, Gradivo za zgodovino univerze, str. 77–78; Kolar, Delovanje Teološke fakultete, str. 62.

¹⁵⁴ Marijan Smolik, Kronika državne Teološke fakultete (1919–1952), v: *BV 29* (1969), št. 3–4, str. 173 (dalje: Smolik, Kronika).

Grivec je tretjič opravljal službo dekana v študijskem letu 1933/34, ko je bilo ponovno treba braniti obstoj Teološke fakultete. Že leta 1932 so zaradi gospodarske krize pri beograjski vladi ob pripravah na finančni zakon razmišljali o zaprtju nekaterih fakultet ljubljanske Univerze, med njimi tudi Teološke fakultete. Čeprav je bil predlog zavržen že pred začetkom Grivčevega mandata, so rešitev problema učinkovitega financiranja posameznih fakultet reševali tudi pozneje. Rektor-teolog dr. Matija Slavič je v začetku leta 1933 podprl zamisel o zbiranju sredstev za delovanje Univerze na narodni ravni.¹⁵⁵ Verjetno so na Teološki fakulteti prav v želji po ekonomičnem poslovanju pod Grivčevim vodstvom znova preuredili organiziranost študijskih skupin in zmanjšali njihovo število ter pomožne predmete prepustili honorarnim učiteljem.¹⁵⁶

Dr. Grivec je bil v povezavi s svojo profesuro in vodstvenimi službami na Teološki fakulteti hkrati tudi član raznih upravnih organov na Univerzi. Kot redni profesor je bil poleg delovanja v fakultetnem svetu vsa leta tudi član univerzitetnega sveta. V treh različnih letih dekanovanja je bil kot dekan član univerzitetne uprave, ki so jo sestavljali rektor in dekani posameznih fakultet. V zaporednih letih 1933/34 in 1934/35 je bil kot dekan in prodekan član univerzitetnega senata, ki v njegovih predhodnih mandatih še ni bil osnovan. Zaradi članstva v senatu je bil tedaj hkrati tudi član Višjega disciplinskega sodišča.¹⁵⁷ V študijskem letu 1935/36 je bil namestnik člana univerzitetnega sodišča za slušatelje in preiskovalec v nižjem disciplinskem sodišču.¹⁵⁸

3 PRISPEVEK K MEDNARODNI PREPOZNAVNOSTI UNIVERZE

Grivčeva bogata publicistična dejavnost, ki smo jo že obravnavali, na poseben način dokazuje njegove stike s slovanskimi narodi. Mnoge objave v tujih, zlasti čeških časopisih, prevodi njegovih del v različne (slovanske) jezike in redno udeleževanje na znanstvenih posvetih na Češkoslovaškem in drugod pričujejo o pestri mednarodni dejavnosti dr. Grivca. Celotno akademsko kariero je s posebno pozornostjo sledil razvoju evropskih teoloških miselnih tokov, ki jih je s svojimi znanstvenimi spoznanji tudi soustvarjal, najbolj daljnosežno prav z raziskovanjem cirilmetodijske teologije. Zaradi izjemnih znanstvenih dosežkov in dolgoletnih naporov za graditev slovanske vzajemnosti, je v teku življenja prejel več častnih priznanj in odgovornih služb v različnih domačih in tujih organizacijah ter akademskih društvih, ki so ga vabila med svoje člane. V vseh teh letih je bil vedno zaposlen kot učitelj na Teološki fakulteti v Ljubljani, ki je vse

¹⁵⁵ Kolar, *Delovanje Teološke fakultete*, str. 62–63.

¹⁵⁶ Smolik, *Kronika*, str. 174.

¹⁵⁷ Glej: ZAMU, *Seznam predavanj za študijsko leto 1921/22; 1927/28; 1933/34* [akademske oblasti].

¹⁵⁸ ATF, Grivec France, Vpis podatkov v centr. uslužb. list, 3. december 1935.

do Grivčeve uradne upokojitve delovala pod okriljem Univerze v Ljubljani, kar je posredno prispevalo tudi k prepoznavnosti naše Univerze v svetu. Grivec je s svojim mednarodnim delovanjem vedno zastopal tudi svojo matično ustanovo in utrjeval ugled slovenskega visokega šolstva.

3.1 Velehradski kongresi

Grivec je s svojim znanstvenim delovanjem na mednarodni ravni pustil največji pečat na Češkoslovaškem. Že od leta 1907 je sodeloval pri zasedanju velehradskih kongresov na Moravskem, pozneje se je udeleževal tudi ekumenskih srečanj v Pragi. Leta 1925 je organiziral kongres za vzhodne študije tudi v Ljubljani. Veliko je predaval tudi v drugih mestih. Po Grivčevem pričevanju je v Češkoslovaški republiki (ČSR) posebej redno predaval v obdobju 1924–1936, ko je o znanstvenih vprašanjih razpravljal v Pragi, Olomucu, Bratislavi in Velehradu. Leta 1947 je predaval v Brnu in Přerovu, na Filozofski fakulteti v Olomucu in na Slovanskem inštitutu v Pragi, v katerem je deloval kot poseben dopisni član. Leta 1948 se je udeležil tudi proslave ob 600-letnici Karlove univerze v Pragi.¹⁵⁹

Grivčevo znanstveno vez s Čehi pa nedvomno najbolj izkazuje njegova odločilna vloga pri organizaciji rednih letnih znanstvenih srečanj v Velehradu. Grivec je sodeloval pri organizacijskem delu velehradskih zedinitvenih srečanj in je na njih pogosto predstavljal tudi svoje referate kot predavatelj. Na velehradskih kongresih so se udeleženci zavzemali za študij vzhodne teologije po vzoru cirilmetodijske ideje, tj. za slovansko katoliško preučevanje pravoslavne teologije v duhu ekumenizma. Prav Grivec je na kongresih odločilno spoznaval mednarodne teološke kroge z znanstvenimi ugotovitvami o pomenu sv. Cirila in Metoda. Leta 1909 je hkrati z organizacijo kongresov pomagal ustanoviti tudi Velehradsko akademijo, ki je v dveh revijah, *Acta Academiae Velehradensis* in *Opera Academiae Velehradensis*, objavljala študije o vzhodnem krščanstvu. Grivec ima zasluge tudi za organiziranje ACM v ljubljanski škofiji, kamor je bilo vpeljano leta 1909.¹⁶⁰ ACM je z molitvijo in poučevanjem med slovanskimi narodi udejanjalo cirilmetodijsko idejo o edinosti in skupni veri v Kristusa ter v ta namen začelo organizirati velehradska srečanja.

Grivec je redno sooblikoval velehradske kongrese v Velehradu, od prvega srečanja leta 1907 do zadnjega 1947, potem pa so ekumenska srečanja zaradi nove oblasti na Češkem zamrla. Pomembno vlogo pri izvedbi srečanj, ki so potekala v razmiku nekaj let, so imeli velehradski jezuiti, ki so skrbeli za starodavno baziliko in izvajali izobraževalno dejavnost ter nudili duhovno oskrbo. Rdeča

¹⁵⁹ ATF, Grivec /Josipov/ Dr. France.

¹⁶⁰ Matjaž Ambrožič, Franc Grivec in velehradski kongresi, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 70 (dalje: Ambrožič, Franc Grivec in velehradski kongresi).

nit Grivčevega delovanja na velehradskih srečanjih je bila ves čas promocija zgodovinskega poslanstva katoliških Slovanov, ki naj s študijem in ekumenskim delom povezujejo vzhodno in zahodno krščanstvo v vesoljno Cerkev. Grivec je bil s svojim delovanjem res »*duša ekumenskega gibanja med slovanskimi narodi*« in se uvršča med najbolj aktivne katoliške delavce za edinost kristjanov v prvi polovici 20. stoletja.¹⁶¹

Na podlagi virov si lahko поблиže pogledamo Grivčevo prisotnost na četrtem velehradskem kongresu, ki je potekal med 31. julijem in 3. avgustom 1924. Grivec je bil med glavnimi organizatorji srečanja in eden od treh voditeljev kongresa, ki se ga je udeležilo večje število škofov in izobražencev. Na kongresu je poleg povezovanja programa in vodenja razprave sodeloval s predavanjem *Doctrina hodierna Orientis separati de Ecclesiae constitutione et de principio unitatis in Ecclesia*,¹⁶² v katerem je razpravljal o izročilu o prvenstvu in edinosti med pravoslavni kristjani, ki bi lahko vodilo do njihovega priznanja vrhovne vloge rimskega papeža.¹⁶³ Grivec je pozneje sam zapisal, da je v Velehradu leta 1924 predaval o nauku ruske teologije o Cerkvi.¹⁶⁴ Uradni spored referatov je Grivčevo predavanje predstavil kot otvoritveno predavanje. Zgibanka s programom posebej poudari, da je kongres potekal z odobravanjem Svetega sedeža.¹⁶⁵ V Rimu so namreč s posebnim zanimanjem spremljali in podpirali med slovansko delo za cerkveno edinost. Uradni jezik kongresa je bila latinščina.

Še več o poteku kongresa izvemo iz tujega vira. O velehradskem srečanju leta 1924 je poročala ameriška jezuitska revija *Woodstock Letters*, ki je vestno popisovala dogodke, povezane z jezuitskimi dejavnostmi po svetu.¹⁶⁶ Poročilo piše o svetovnem slovesu velehradskih srečanj, ki so se ga leta 1924 udeležili gostje iz mnogih, tudi neslovanskih evropskih držav, visoki predstavniki in učejaki katoliške Cerkve ter pravoslavni Cerkva. Na kongresu so razpravljali o nauku in možnostih »ločenih« vzhodnih Cerkva glede cerkvene edinosti.¹⁶⁷ Po

¹⁶¹ Metod Benedik, Slovenska vernost na poti v moderni čas, v: *Zgodovina Katoliške Cerkve* (ur. Josef Lenzenweger et al.), Celje 1999, str. 536.

¹⁶² ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Programma, 31. julij–3. avgust 1924 (dalje: ATF, Programma).

¹⁶³ Ambrožič, Franc Grivec in velehradski kongresi, str. 77.

¹⁶⁴ Franc Grivec, Ciril-Metodijska ideja, v: *Zbornik razprav Teološke fakultete v Ljubljani* (ur. Stanko Cajncar), Ljubljana 1962, str. 51 (dalje: Grivec, Ciril-Metodijska ideja).

¹⁶⁵ ATF, Programma.

¹⁶⁶ Glej: Godfrey Kaspar D.J., The Fourth Reunion Congress at Velehrad, v: *Woodstock Letters* 54 (1925), št. 1, str. 23–35. Na spletu: <http://cdm.slu.edu/cdm/compoundobject/collection/woodstock/id/28984/rec/58> (pridobljeno: 28. december 2018) (dalje: Kaspar, Velehrad).

¹⁶⁷ Glede na idejno usmeritev kongresa lahko prepoznamo razumevanje ekumenskega gibanja katoličanov tistega časa, ki je bila v znamenju vračanja ločenih pravoslavni bratov h katoliški Cerkvi. Zgodovinski motiv, ki je vplival na usmeritev kongresa, je bil nedavni prestop ruskega pravoslavne vernika – begunca v katoliško Cerkev in njegov vstop v jezuitski red (glej: Kaspar, Velehrad, str. 25). Treba je poudariti, da je Grivec v svojem ekumenskem nauku edinost med Vzhodom in Zahodom pod vplivom Solovjova razumeval v širšem, dialoškem pomenu; ne v zapuščanju pravoslavne Cerkve, ampak v njenem zedinjenju z Rimom, kjer bi ohranili vzhodno obredje in cerkveno avtonomijo (glej: Franc Grivec, Strossmayer i Solovjev, *Katoliški list*, 18. marec 1909, str. 128–129); tudi: Stanko Janežič, Franc Grivec in ekumenizem, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Celje 2003, str. 192

začetnih pozdravih je dr. Grivec 31. julija popoldne s svojim predavanjem odprl znanstveni del kongresa. Ameriški vir Grivca navaja kot profesorja katoliške teološke fakultete Univerze v Ljubljani v Kraljevini SHS. V predavanju, ki smo ga zgoraj že navedli, je spregovoril o problemu pravoslavnih narodnih Cerkva, ki so zaradi tesne zvezanosti z državo in njeno kontrolo izgubile cerkveno avtoriteto in samostojnost. V dodatku h Grivčevemu predavanju je nastopil tudi dr. Julius Hadzsega, profesor teologije v semenišču v Užorodu. Oba predavatelja sta ob koncu prejela bučen aplavz, kakor pričuje vir. Zatem je profesor dr. Nikolaj Klimenko, ruski izseljenec v Parizu, z izbranimi besedami hvalil Grivčevo predavanje.¹⁶⁸ Za Grivcem sta predavala tudi ugledna strokovnjaka Gleb Verhovskij in Michel d'Herbigny.¹⁶⁹

Grivec je največji mednarodni pečat zapustil s sodelovanjem na velehradskih kongresih, kjer je lahko svoje znanje delil s širšim krogom strokovne javnosti. V posvetih s pomembnimi učenjaki in z navezovanjem mednarodnih znanstvenih stikov, je v svet hkrati vedno znova ponesel tudi ime Teološke fakultete in Univerze v Ljubljani, kot smo videli zgoraj. Njegovo delo je bilo največji izkaz organiziranosti in ambicioznosti mlade Univerze.

3.2 Službe in odlikovanja

Vse častne službe in odlikovanja na svetnem in cerkvenem področju, ki jih je bil Grivec deležen v teku svojega življenja, so predvsem plod njegove znanstvene in verske dejavnosti doma in v tujini. V mnogih prejetih časteh lahko prepoznamo pomembnost Grivčeve osebnosti v širšem družbenem in kulturnem prostoru.

Grivec je učiteljsko delo na ljubljanski Teološki fakulteti opravljal od leta 1920. Njegovo vestno učiteljsko delovanje je bilo po nekaj letih potrjeno s povišanjem položaja v uradniški državni službi, ki je vplivalo na višino Grivčevih prejemkov in je hkrati pomenilo priznanje njegovemu dotedanjemu delu. Vladno ministrstvo za prosveto Kraljevine SHS je 27. avgusta 1925 po ukazu kralja Aleksandra izdalo odlok o imenovanju dr. Grivca za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti s pravicami uradnika 2. skupine 1. kategorije. Pred imenovanjem je bil redni profesor 3. skupine 1. kategorije.¹⁷⁰ V

(dalje: Janežič, Franc Grivec in ekumenizem)). Grivec sicer še vidi pomen ekumenizma v pravoslavnem pridruženju katoliški Cerkvi, kar je danes preseženo, a vendar o vzhodnih kristjanih že tedaj govori z velikim spoštovanjem (Dolenc, Ekumenizem vrnitve, str. 921; 923). Vsekakor je Grivec s svojo držo pripravljala pot za »duhovni ekumenizem«, ki ga je utemeljil Drugi vatikanski cerkveni zbor. Zadnji koncil edinstvo razume v medsebojni obogatitvi in skupni molitvi, ne pa v uveljavljanju »latinskih« izrazov vernosti na račun vzhodnih (in drugih zunajkatoliških) izročil.

¹⁶⁸ Kaspar, Velehrad, str. 27–28.

¹⁶⁹ ATF, Programma.

¹⁷⁰ ATF, Grivec France, Kraljevo imenovanje dr. Grivca za rednega profesorja 2. skupine 1. kategorije, 21. avgust 1925 [prepis]; ZAMU IV – 16, personalna mapa Grivec Franc, Ministarstvo prosvete Kraljevine SHS rektoratu univerziteta Ljubljana, 27. avgust 1925; Rektorat Univerze Kraljevine SHS v Ljubljani dr. Francu Grivcu, 3. september 1925.

domovini je za dotedanje znanstvene dosežke januarja 1928 prejel tudi kraljevo državno odlikovanje, red Svetega Save III. razreda.¹⁷¹

Grivec je z organizacijskim delom pustil velik pečat pri povezovanju slovanskih narodov, posebej pri spodbujanju stikov med Jugoslavijo in ČSR med obema vojnama. Bil je ustanovni član Jugoslovansko-češke lige, ki je prirejala razne prireditve in srečanja med državama,¹⁷² in član vseh slovanskih društev v Ljubljani.¹⁷³ Za svoje delo za cerkveno zedinjenje in organizacijo velehradskih kongresov je v ČSR prejel več časti. Od češke vlade je leta 1936 prejel red Belega leva za zasluge za Češkoslovaško državo.¹⁷⁴ V lastnoročnem dopisu ljubljanskemu rektoratu piše, da je bil 13. maja 1929 imenovan za dopisnega člana za kulturni odsek pri Slovanskem inštitutu v Pragi, ki je bil ustanovljen leta 1922.¹⁷⁵ Leta 1948 je bil deležen velike časti, ko je bil slovesno proglašen za častnega doktorja Karlove univerze v Pragi.¹⁷⁶

Tudi v Cerkvi je bil dr. Grivec večkrat deležen posebnih časti za svoje dosežke na področju študija vzhodne teologije in novih ugotovitev o pomenu svetih bratov. Leta 1924 je za svoj učbenik *Cerkev*, v katerem je ob posebnem upoštevanju pravoslavne teologije predstavil celostni ekleziološki nauk, prejel pohvalno pismo papeža Pija XI. Cerkevno odlikovanje je prejel naslednje leto (1925), ko je papež Grivca zaradi zaslug pri organizaciji kongresa za vzhodne študije povzdignil v prelata.¹⁷⁷ Tudi nadškofija v Olomucu je Grivcu izkazala zahvalo za sodelovanje pri velehradskih kongresih, ko ga je leta 1928 imenovala za pravega svetnika nadškofije.¹⁷⁸ Katoliška Cerkev je Grivčeve znanstvene ugotovitve sprejela tudi v uradne cerkvene dokumente, ko je leta 1957 odobrila tri nova brevirska berila za god sv. Cirila in Metoda.¹⁷⁹ Papež Janez XXIII. je slovanska blagovestnika ob koncu Grivčevega življenja proglasil za prva zavetnika ljubljanske nadškofije, kar je bila najvišja potrditev njegovih vseživljenjskih prizadevanj za širjenje cirilmetodijske ideje.¹⁸⁰ Grivec ni mogel v polnosti doživeti prenove drugega vatikanskega cerkvenega zbora, ki je v središče svojega

Gre za tri arhivske dokumente o Grivčevem imenovanju za rednega profesorja po kronološkem redu: imenovanje s strani kralja Aleksandra (21. 8. 1925), odlok Ministrstva prosvete rektoratu Univerze v Ljubljani (27. 8. 1925), odlok rektorata Univerze dr. Grivcu (3. 9. 1925).

¹⁷¹ ATF, Grivec France, Vpis podatkov v centr. uslužb. list, 3. december 1935.

¹⁷² Marjeta Keršič-Svetel, Česko-slovenski stiki med svetovnima vojnama (2. del), v: *Zgodovinski časopis* 49 (1995), št. 3, str. 431.

¹⁷³ ZAMU IV – 16, personalna mapa Grivec Franc, Podatki o delu dr. Grivca, 3. september 1936.

¹⁷⁴ ATF, Grivec France, Personalni list: Življenjepis, 15. marec 1947.

¹⁷⁵ ZAMU IV – 16, personalna mapa Grivec Franc, Grivčevo sporočilo rektoratu o imenovanju za dopisnega člana Slovanskega inštituta, 21. junij 1930.

¹⁷⁶ Ambrožič, Franc Grivec in velehradski kongresi, str. 72.

¹⁷⁷ Prav tam, str. 71; Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofjski list* (1925), št. 8, str. 94; Polec, *Ljubljansko višje šolstvo*, str. 477.

¹⁷⁸ Ambrožič, Franc Grivec in velehradski kongresi, str. 71–72; Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofjski list* (1928), št. 10, str. 127.

¹⁷⁹ Janežič, Prispevek profesorja Grivca, str. 208.

¹⁸⁰ Dolinar, Franc Grivec, str. 263.

programa postavil delo za edinost kristjanov, a je s svojim dolgoletnim ekumenskim prizadevanjem pomembno vplival na razvoj cerkvenega nauka.

4 SKLEP

Franc Grivec tudi po več desetletjih časovne razdalje ostaja v zgodovini zapisan kot nesporni poznavalec vzhodne in cirilmetodijske teologije ter z njima povezanega ekumenskega delovanja v prvi polovici 20. stoletja. Čeprav je bil njegov ekumenski nauk še povsem skladen z učenjem cerkvenega učiteljstva o vračanju ločenih bratov v katoliško Cerkev, moremo v njegovi iskreni drži naklonjenosti in ljubezni do (vzhodnih) kristjanov prepoznati preseganje prozelitske miselnosti in lahko Grivca že uvrščamo med utemeljitelje sodobnega (duhovnega) ekumenizma pri nas in v širšem prostoru.¹⁸¹

Polovico svojega življenja in dve tretjini svojega akademskega delovanja je preživel kot učitelj na Teološki fakulteti v Ljubljani, kjer se je izkazal tudi z organizacijskim in vodstvenim delom. Kot profesor je že v bogoslovju študente pripravljaj na znanstveno delo, na Teološki fakulteti pa se je pri seminarju posebej posvečal znanstveni vzgoji slušateljev. Njegova predavanja pri nekaterih predmetih na fakulteti so bila namenjena slušateljem vseh fakultet na Univerzi, s čimer je zgodaj začel tudi pot interdisciplinarnega povezovanja različnih strok. Ves predan učiteljskemu poklicu je tudi kolege spodbujal k pisanju teoloških priročnikov in želel, da bi v predavanja pri svojih predmetih vključevali teologijo vzhodne Cerkve.¹⁸² Teološko fakulteto je v treh mandatih vodil kot dekan, trikrat je bil prodekan; to pomeni, da je šest študijskih let med obema svetovnima vojnama – tj. v začetnem obdobju delovanja fakultete – deloval v njeni vodstveni upravi in tako ključno vplival na njeno pravno in pedagoško oblikovanje. Zaradi vodstvenih služb na fakulteti je bil hkrati član posameznih vodstvenih organov tudi na univerzi in je tako sooblikoval slovensko univerzitetno visoko šolstvo.

Grivec se je odlikoval tudi z javnim delovanjem v domovini in tujini. Teologije ni nikoli zapiral v predavalnice, ampak je v njenem poslanstvu po vzoru cirilmetodijske ideje videl možnost sobivanja in politične stabilnosti. Kot voditelj Bogoslovne akademije je organiziral javna teološka predavanja, slovensko javnost oskrboval z izdajo publikacij in člankov o krščanskem Vzhodu in cerkveni edinosti, organiziral shode za preučevanje vzhodnega krščanstva in je s svojo široko dejavnostjo Cerkvi na Slovenskem že zgodaj podelil ekumenski značaj. Njegova misel je odmevala tudi na mednarodni ravni, kjer je z rednimi predavanji na unionističnih kongresih navduševal tudi tuje teologe. Za svoje

¹⁸¹ Janežič, Franc Grivec in ekumenizem, str. 192.

¹⁸² Dolinar, Franc Grivec, str. 250, 261.

napore so se mu doma in posebej v tujini oddolžili z mnogimi častmi in uglednimi službami.

Grivec je s svojim bogatim akademskim delom veliko prispeval k promociji mlade ljubljanske univerze, ki si lahko s pogledom v zgodovino tudi danes šteje v čast, da je imela že v prvem obdobju obstoja v svojem kadru domačega učenjaka mednarodne veljave. Dr. Grivec je s teološkim raziskovanjem in osebnim delovanjem, ki ga je vedno upodabljal po vzoru svetih bratov Cirila in Metoda, vse svoje napore namenjal za »*mednarodno sporazumevanje v duhu krščanstva in človečanstva*«. ¹⁸³ Teološka fakulteta in Univerza v Ljubljani ob stoletnici svoje ustanovitve prof. Grivca ohranjata v hvaležnem spominu.

VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

Arhiv Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu (AKBF)

AKBF, Spisi 1919, št. 135, Zapisnik sedme redovite sjednice prof. zbora, 14. junij 1919.

Arhiv Teološke fakultete v Ljubljani (ATF)

ATF, fascikel 101 (Predavatelji A–G) [Grivec France], Uslužbeni list [Kakšne važnejše funkcije je opravljal v javni službi].

ATF, Grivec France, Uslužbeni list [Kvalifikacija].

ATF, Grivec France, Službenički list [Tok celokupne gradjanske državne službe].

ATF, Grivec France, Dekret prestolonaslednika o imenovanju dr. Grivca za rednega profesorja na teološki fakulteti v Zagrebu.

ATF, Grivec France, Imenovanje dr. Grivca za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na TEOF, 20. april 1920 [prepis iz leta 1950].

ATF, Grivec France, Vpis podatkov v centr. uslužb. list, 3. december 1935.

ATF, Grivec France, Personalni list, Življenjepis, 15. marec 1947.

ATF, Grivec France, Strokovna ocena, 23. marec 1950.

ATF, Grivec France, Personalni list, Grivec /Josipov/ Dr. France, 15. 02. 1951.

ATF, Grivec France, Personalni list, točka 6: Prejšnji poklic itd., 1951.

ATF, fascikel 36 (Spisi 1919–1923), Red. prof. dr. Franc Grivec [poročilo], 18. junija 1920.

ATF, fascikel 36 (Spisi 1919–1923), Ravnateljstvu bog. semenišča v Ljubljani, 21. decembra 1921.

ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Programma, 31. julij–3. avgust 1924.

ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Grivčev odgovor Velikemu županstvu Mariborske oblasti v Mariboru, 9. november 1927.

ATF, fascikel 37 (Spisi 1924–1927), Stroke in nastavniki na Teološki fakulteti, l. 1926–27.

ATF, fascikel 39 (Spisi 1928–1931), Znanstveni spisi univ. prof. dr. F. Grivca, 27. 11. 1928.

ATF, fascikel 39 (Spisi 1928–1931), Poročilo o predavanjih in seminarskih vajah v šolskem letu 1928/29, 26. junij 1929.

ATF, fascikel 47 (Seznam predavanj 1952–1962), mapa Seznam predavanj 1953/54, Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1953/54; mapa Seznam predavanj 1954/55,

¹⁸³ Grivec, Ciril-Metodijska ideja, str. 58.

Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1954/55; mapa Seznam predavanj 1962/63, Seznam predavanj za zimski/poletni semester 1962/63.

Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL)

NŠAL, Spisi V., fascikel 276 (Teološka fakulteta), mapa 1921, Collegium professorum.

NŠAL, Spisi V., fascikel 276 (Teološka fakulteta), mapa 1938, Tvarina predelana iz primerjalnega bogoslovja, 10. junij 1938.

Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani (ZAMU)

ZAMU IV – 16, personalna mapa Grivec Franc, Ministarstvo prosvete Kraljevine SHS rektoratu univerziteta Ljubljana, 27. avgust 1925.

ZAMU, Grivec Franc, Rektorat Univerze Kraljevine SHS v Ljubljani dr. Francu Grivcu, 3. september 1925.

ZAMU, Grivec Franc, Grivčevo sporočilo rektoratu o imenovanju za dopisnega člana Slovanskega inštituta, 21. junij 1930.

ZAMU, Grivec Franc, Podatki o delu dr. Grivca, 3. september 1936.

ZAMU, Seznam predavanj na univerzi kraljestva/Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani [1920–1929].

ZAMU, Seznam predavanj na univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani [1929–1938].

Spletni viri

Kaspar, Godfrey, D.J., The Fourth Reunion Congress at Velehrad, v: *Woodstock Letters* 54 (1925), št. 1, str. 23–35. <http://cdm.slu.edu/cdm/compoundobject/collection/woodstock/id/28984/rec/58> (pridobljeno: 28. december 2018).

Časopisni viri

Grivec, Franc, Davnost in pomen poljskega jezika, v: *Dom in svet* 16 (1903), št. 2, str. 119–122.

Grivec, Franc, Strossmayer i Solovjev, *Katolički list*, 18. marec 1909, št. 11, str. 128–129.

Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofijski list* (1916), št. 7, str. 84.

Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofijski list* (1925), št. 8, str. 94.

Škofijska kronika, v: *Ljubljanski škofijski list* (1928), št. 10, str. 127.

Literatura

Ambrožič, Matjaž, Franc Grivec in velehradski kongresi, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Mohorjeva družba v Celju, Celje 2003, str. 69–86.

Benedik, Metod, Slovenska vernost na poti v moderni čas, v: *Zgodovina Katoliške Cerkve* (ur. Josef Lenzenweger et al.), Mohorjeva družba v Celju, Zbirka Teološki priročniki 15, Celje 1999, str. 536.

Benedik, Metod, Franc Grivec – profesor, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Mohorjeva družba v Celju, Celje 2003, str. 7–25.

Dekleva, Tatjana, Teološka fakulteta ljubljanske univerze, v: *Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani skozi čas in prostor* (ur. Jože Ciperle), Univerza v Ljubljani, Ljubljana 2008, str. 30–44.

Dočkal, Kamilo, Fran Grivec, Istočno crkveno pitanje, Apostolat sv. Ćirila i Metodija, Zagreb, 1911, v: *Bogoslovna smotra* 2 (1911), št. 4, str. 394.

Dolenc, Bogdan, Bogoslovni vestnik, v: *Bogoslovni vestnik* 50 (1990), št. 1–2, str. 143–145.

- Dolenc, Bogdan, Dialog kot temeljna razsežnost Cerkve in teologije, v: *Teologija na prelomu časov: Zbornik ob 80-letnici Teološke fakultete* (ur. Janez Juhant), Družina, Ljubljana 2000, str. 57–63.
- Dolenc, Bogdan, »Ekumenizem vrnitve« v teologiji in bogoslužnih besedilih pred Drugim vatikanskim koncilom, v: *Bogoslovni vestnik* 78 (2018), št. 4, str. 915–926.
- Dolinar, France, Franc Grivec, v: *Bogoslovni vestnik* 53 (1993), št. 3, str. 247–264.
- Fajdiga, Vilko, V službi velikih idej, v: *Bogoslovni vestnik* 25 (1965), št. 1-2, str. 139–150.
- Grivec, Franc, Ciril–Metodijska ideja, v: *Zbornik razprav Teološke fakultete v Ljubljani* (ur. Stanko Cajnkar), Teološka fakulteta v Ljubljani, Ljubljana 1962, str. 47–58.
- Janežič, Stanko, Prispevek profesorja Grivca k poznavanju sv. Cirila in Metoda, v: *Bogoslovni vestnik* 45 (1985), št. 2, str. 206–210.
- Janežič, Stanko, Franc Grivec in ekumenizem, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Mohorjeva družba v Celju, Celje 2003, str. 185–194.
- Keršič-Svetel, Marjeta, Češko-slovenski stiki med svetovnima vojnama (2. del), v: *Zgodovinski časopis* 49 (1995), št. 3, str. 427–452.
- Kolar, Bogdan, Deseti jubilejni velehradski kongres, v: *Bogoslovni vestnik* 67 (2007), št. 3, str. 481–486.
- Kolar, Bogdan, Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952, v: *90 let Teološke fakultete v Ljubljani* (ur. Bogdan Kolar), Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2009, str. 58–75.
- Kovačič, Lojze, *Prispevek dr. Franca Grivca k razvoju ekleziologije v prvi polovici 20. stoletja* [doktorska disertacija], Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1983.
- Kovačič, Lojze, Grivčeva bibliografija, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Mohorjeva družba v Celju, Celje 2003, str. 39–68.
- Miklavčič, Maks, in Marijan Smolik, Teološka fakulteta, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969* (ur. Roman Modic), Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1969, str. 567–573.
- Mikuž, Metod, Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919–1969* (ur. Roman Modic), Ljubljana 1969, str. 53–92.
- Ocvirk, Drago, in Bogdan Dolenc, Katedra za osnovno teologijo, v: *Bogoslovni vestnik* 50 (1990), št. 1–2, str. 63–71.
- Osredkar, Mari Jože, Profesor dr. Lambert Ehrlich in osnovno bogoslovje. V: *V zvestobi narodu in veri: Lambertu Ehrlichu ob 70-letnici smrti in Filipu Terčelju ob 120-letnici rojstva* (ur. J. Juhant in M. Centa), Znanstvena knjižnica 43, Teološka fakulteta, Ljubljana 2015, str. 116–126.
- Perko, Franc, Katedra za dialog, v: *Bogoslovni vestnik* 50 (1990), št. 1-2, str. 127–128.
- Polec, Janko, *Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo*, Ljubljana [s.n.] 1929.
- Smolik, Marijan, Kronika državne Teološke fakultete (1919–1952), v: *Bogoslovni vestnik* 29 (1969), št. 3–4, str. 171–178.
- Škafar, Vinko, Grivec – poznavalec srbskega pravoslavlja, v: *Grivčev simpozij v Rimu* (ur. Edo Škulj), Mohorjeva družba v Celju, Celje 2003, str. 213–230.
- Trontelj, Nik, in Mari Jože Osredkar, Sto let osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti v Ljubljani, v: *Bogoslovni vestnik* 77 (2017), str. 369–381.

POVZETEK

Franca Grivca (1878–1963) uvrščamo med utemeljitelje ekumenskega gibanja na Slovenskem. Na mednarodni ravni sodi med vodilne katoliške ekleziologe in strokovnjake vzhodnega bogoslovja v prvi polovici 20. stoletja. S preučevanjem življenja in dela sv. Cirila in Metoda je spodbujal dialog z vzhodnimi Cerkvami ter s svojim prizadevanjem za obnovo edinosti med kristjani vplival na razvoj ekumenske misli tudi med katoličani v slovanskem in širšem evropskem ter svetovnem prostoru. V letih 1907–1947 je sodeloval pri organizaciji znanstvenih srečanj v Velehradu, kjer je redno predaval o eklezioloških temah in cirilmetodijskih vprašanjih. Mnoge znanstvene ugotovitve, ki jih je predstavil v velikem številu člankov in izdanih knjigah, so vplivale na katoliški ekumenski nauk. Najdaljše obdobje svojega akademskega delovanja je preživel na Teološki fakulteti v Ljubljani, kjer je kot redni profesor in trikratni dekan v času med obema vojnama vplival na njen razvoj pod okriljem ljubljanske Univerze. Dr. Grivec je bil ob organizacijskem delu na Teološki fakulteti hkrati pogosto član vodstvenih organov na univerzi in je s svojim delom neposredno sooblikoval tudi mlado Univerzo v Ljubljani.

KLJUČNE BESEDE: *Franc Grivec (1878–1963), Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta, ekleziologija, ekumenizem*

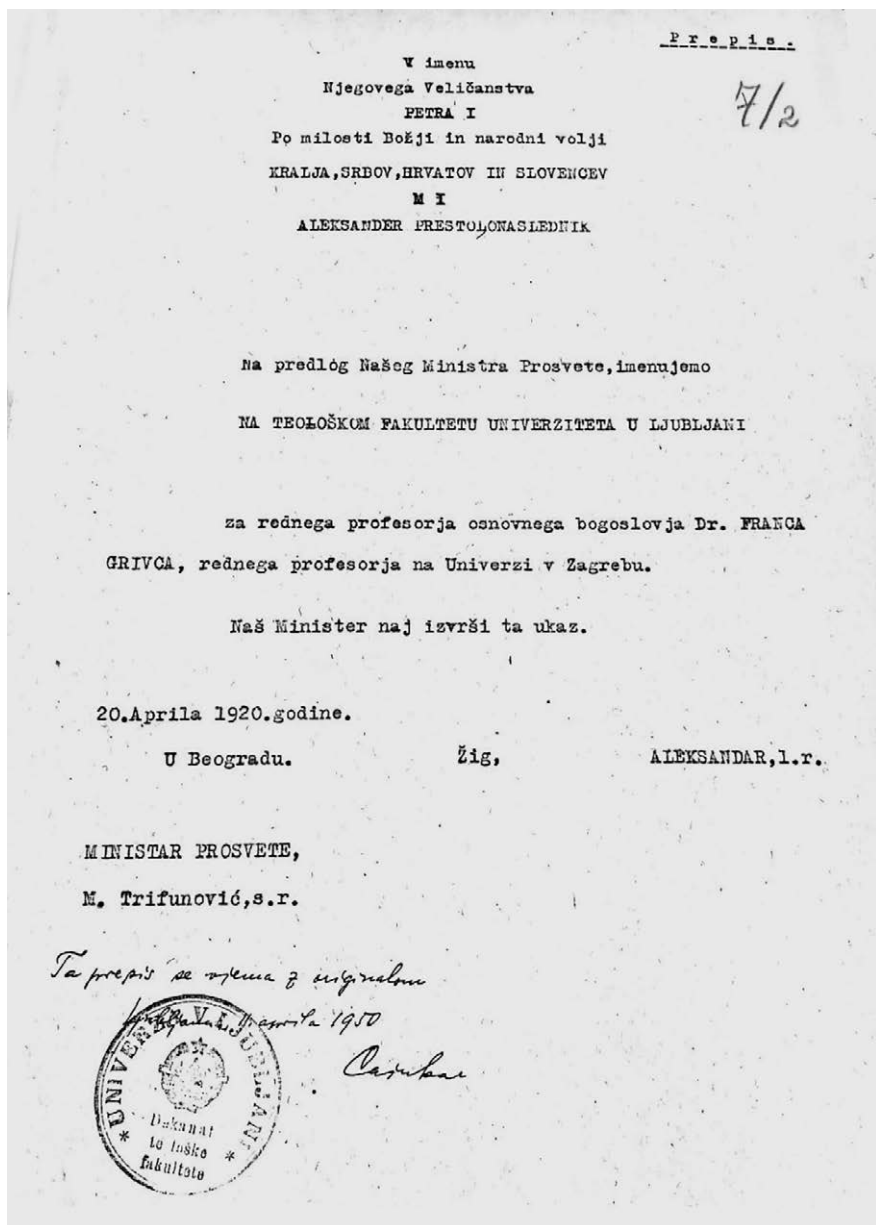
Summary

FRANC GRIVEC – ECCLESIOLOGIST AND TEACHER AT THE FACULTY OF THEOLOGY UL

Franco Grivec (1878–1963) is assigned among the founders of the ecumenical movement in Slovenia. On the international level, he belongs among the leading Catholic ecclesiologists and experts of the eastern theology in the first half of the 20th century. Through the study of life and work of St Cyril and Methodius he encouraged the dialogue with eastern Churches and with his efforts for the restoration of unity among Christians also influenced the development of ecumenical thought among Christians in the Slovenian and wider European as well as worldwide territories. During 1907–1947, he participated in the organisation of scientific meetings in Velehrad, where he regularly lectured on ecclesiological topics and Cyril-Methodius questions. Many of his scientific findings he presented in a great number of articles and published books influenced the Catholic ecumenical doctrine. He spent the longest period of his academic endeavours at the Faculty of Theology in Ljubljana, where as a full professor and three-time dean in the time between the two wars he influenced its development under the wing of the University of Ljubljana. In addition to his organisational work at the Faculty of Theology, Grivec was also frequently a member of executive authorities of the University and thus directly co-created the young University of Ljubljana with his work.

KEYWORDS: *Franco Grivec (1878–1963), University of Ljubljana, Faculty of Theology, ecclesiology, ecumenism*

PRILOGE

Sl. 1: Dr. Grivec je bil s strani prestolonaslednika 20. aprila 1920 uradno imenovan za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na Teološki fakulteti (ATF, fasc. 101 (Predavatelji A–G) [Grivec France], Imenovanje dr. Grivca za rednega profesorja osnovnega bogoslovja na TEOF, 20. april 1920 [prepis iz leta 1950]).

PROGRAMMA

quod Congressui Unionistico, celebrando diebus
31. Julii ~ 3. Augusti a. 1924 Velehradii in Moravia,
approbante S. Sede Apostolica fuit
praeinitum.

I. Doctrina hodierna Orientis separati de Ecclesiae constitutione et de principio unitatis in Ecclesia.

(Ref. Dr. Fr. Grivec, cor. Dr. Jul. Hadzsega.)

II. Auctoritas patriarchatum sub respectu historico, dogmatico et canonico necnon sub respectu hodierni status unitatis considerata.

(Ref. Gleb Verchovskij.)

III. Quanam in Oriente graeco-slavico ad unitatem Ecclesiarum instaurandam recentissime facta et proxime facienda sunt?

(Ref. Michel d'Herbigny S. J.)

IV. De Apostolatu ss. Cyrilli et Methodii qua efficacissimo medio ad unionem Ecclesiarum promovendam.

(Ref. Excell. mus ac Rev. mus D. Carolus Kmetko, episcopus Nitriensis.)

V. De sociali et religiosa conditione necnon de effectibus emigrationis russicae ad unitatem Ecclesiarum instaurandam.

(Ref. Gleb Verchovskij.)

Sl. 2: Dr. Grivec je imel leta 1924 v Velehradu uvodno predavanje o ekleziološkem nauku pravoslavne Cerkve (ATF, fasc. 37 (Spisi 1924–1927), Programma, 31. julij – 3. avgust 1924).